

# PREVALENCA OBREMENJUJOČIH IZKUŠENJ V OTROŠTVU IN NJIHOVA POVEZANOST S FUNKCIONIRANJEM V ODRASLOSTI



**arrs**

JAVNA AGENCIJA ZA RAZISKOVALNO DEJAVNOST  
REPUBLIKE SLOVENIJE

*Univerza v Ljubljani*



Nacionalni inštitut  
za javno zdravje



REPUBLIKA SLOVENIJA  
MINISTRSTVO ZA ZDRAVJE

Ljubljana, 10. 6. 2020

# Razširjen indeks OIO in obremenjujoče izkušnje v obdobju dojenčka

dr. Zalka Drglin

Nacionalni inštitut za javno  
zdravje







**Razširjen indeks OIO**



# Dodatne OIO

deset OIO  
(osnovno število OIO)

+

dodatne obremenjujoče izkušnje  
iz prvih 18. let

Cronholm idr., 2015; Finkelhor idr., 2015

1. izkušnje z vrstniki
2. podpovprečni materialni položaj
3. šolski uspeh
4. težja prometna nesreča, resna bolezen
5. smrt osebe, ki je bila udeleženki/udeležencu bližja od staršev
6. izkušnja diskriminiranosti

# Izkušnje z vrstniki

- Sovrstniki so me zmerjali s hudobnimi vzdevki.
- Sovrstniki so o meni širili govorice.
- Bil/a sem izločen/a iz vrstniškega kroga.
- Sestra/e, brat/-je, drugi otroci so me pretepali.
- Sovrstniki/-ce, sestra/-e, brat/-je so me ustražovali.
- Imel/-a sem dobre/-ga prijatelja/-ico.

## Odgovori na stopenjski lestvici

Točka:

vsaj ena postavka: odgovor nekajkrat ali pogosto

Točka:

oseba ni imela dobre/-ga prijatelja-ice.

# Podpovprečni materialni položaj

- Kakšen je bil vaš materialni položaj v primerjavi z materialnim položajem vaših vrstnikov?
- Točka: slabši / precej slabši v primerjavi z materialnim položajem vrstnikov

Odgovori na stopenjski lestvici

# Šolski uspeh

- V šoli sem imel/-a podpovprečen uspeh.
- Ponavljal/-a sem razred.
- Točka: vsaj en pritrديلen odgovor

Odgovori: da / ne

# Težja prometna nesreča ali resna bolezen

- Ali ste bili v obdobju do 18. leta resno bolni?
- Ali ste v obdobju do 18. leta doživeli težjo prometno nesrečo?
- Točka: vsaj en pritrديلen odgovor

Odgovori: da / ne



# Smrt osebe, ki je bila udeležencu/-ki bližja od staršev

- V otroštvu in mladosti je obstajala vsaj ena odrasla oseba, ki mi je bila bližja kot starši, ob kateri sem se počutila/-a varnega/varno, videnega/videno, podprtega/podprto.

Odgovor: da / ne

Če da:

- Je ta oseba pred vašim 18. letom umrla ali odšla iz vašega življenja?

Odgovor: da / ne

- Točka: pritrديلen odgovor na drugo vprašanje

# Izkušnja diskriminiranosti

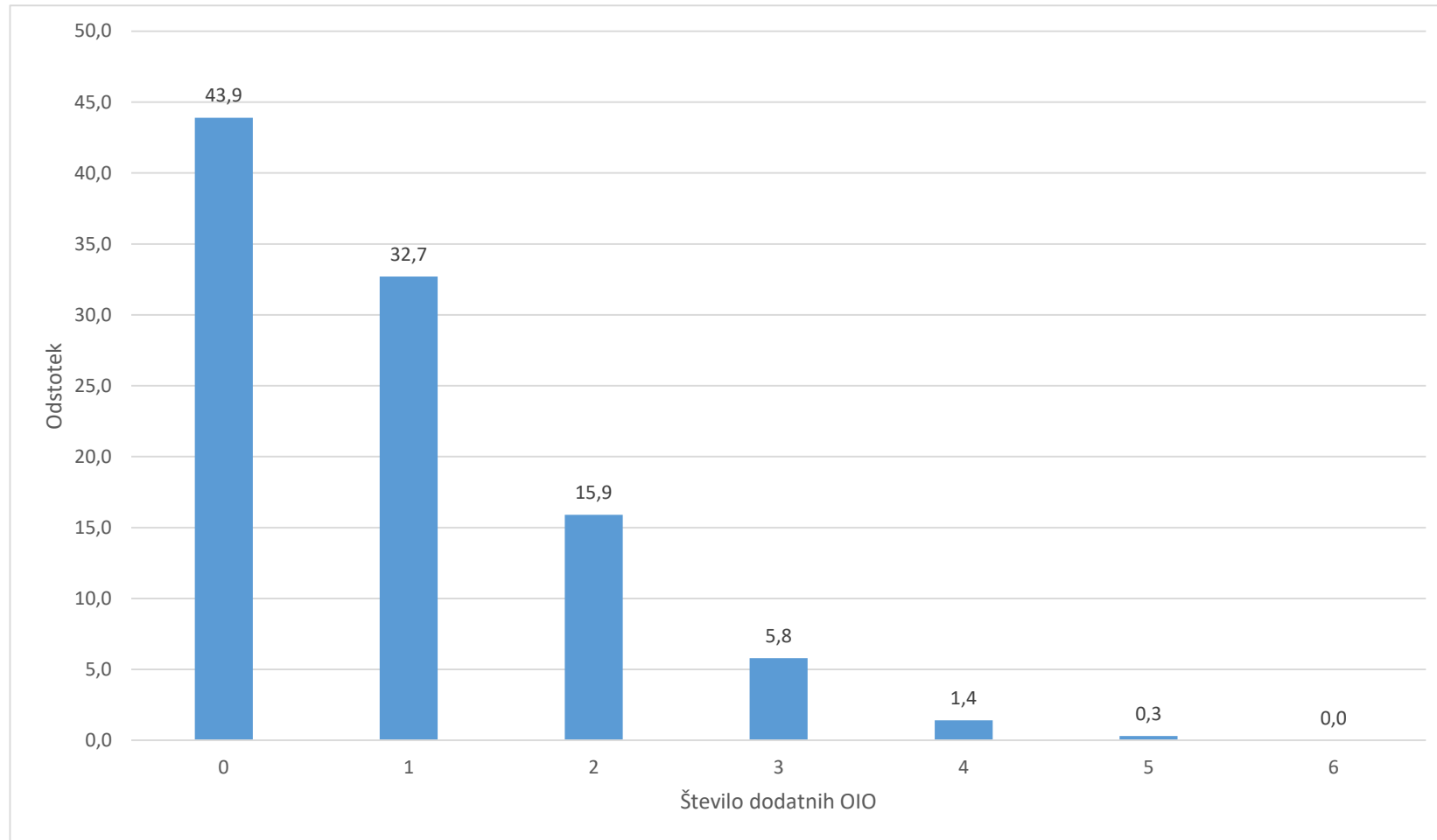
- Ali ste v obdobju do 18. leta doživeli krivice zaradi svoje narodnosti, rase, spolne orientacije, verske pripadnosti, telesne prikrajšanosti ipd.?
- Točka: pritrديلen odgovor

Odgovor: da / ne

# Izbrani rezultati: dodatne kategorije OIO

- Šest dodatnih
  - podpovprečno materialno stanje v otroštvu – 32,9 %
  - viktimizacija s strani vrstnikov ali odsotnost vsaj enega dobrega prijatelja 32,4 %
  - Podpovprečne ocene/ponavljanje razreda 20,5 %
  - Težja prometna nesreča/resna bolezen 20,2 %
  - Smrt osebe, ki je bila bližja od staršev 8,9 %
  - Občutil/a diskriminacijo 7,0 %

# Odstotki udeležencev po številu 6 dodatnih OIO







**Obremenjujoče izkušnje  
v obdobju dojenčka**

# Obremenjujoče izkušnje v obdobju dojenčka (v obporodnem obdobju)

- Podvrsta OIO (v razvoju)
- Nabor dejavnikov tveganja za duševne in telesne (kronične) bolezni ter nižjo kakovost življenja

angl. adverse babyhood experiences;

predlog:

adverse perinatal experiences

Široko pojmovano obporodno obdobje

obremenjujoče izkušnje matere **pred zanositvijo**

+

izkušnje ploda/dojenčka (nosečnost, porod, po rojstvu)

+

izkušnje obeh staršev v obdobju **nosečnosti, poroda, v obdobju dojenčka**

# Kategorije obremenjujočih izkušenj v obdobju dojenčka

1. izguba, travma in OIO (bodoče) matere\*
2. pomanjkanje, izguba podpore nosečnici, materi
3. duševne preobremenitve, dolgotrajni stres; duševna stiska, duševna bolezen matere
4. telesne preobremenitve in pretirani napor; resna telesna bolezen matere
5. zapleten, težak porod, carski rez, vakuumski porod, negativna porodna izkušnja\*
6. prezgodaj rojen otrok, bolan; operativen poseg pri otroku
7. otrok s prenizko porodno težo, zastoj v rasti
8. otrok ni dojen
9. ločitev dojenčka in matere\*
10. izrazite težave pri dojenčku



# 1. OIO in kakovost življenja: deklica – ženska – mama – otrok –

- nekatere OIO ženske → povečano tveganje za travmatično porodno izkušnjo

npr. ženske z izkušnjo spolne zlorabe

Simkin in Klaus, 2004; Drglin 2018

- predhodni travmatični porod → tveganje za počutje v naslednji nosečnosti, pričakovanje in doživljanje poroda → razvoj ploda / porod / vez z otrokom

Beck in Watson, 2010; Beck, 2015



# OID 5. zapleten, težak porod, carski rez, vakuumski porod, negativna porodna izkušnja – mama, otrok

- pomen pozitivne / negativne porodne izkušnje za kratkoročno in dolgoročno zdravje, počutje, kakovost življenja

Buckley, 2015; Nilvér idr., 2017; Olza idr., 2018

- porod je lahko travmatičen
  - za otroka
  - za žensko → duševne stiske → PTSM;

Ayers idr. 2016

- → oteženo povezovanje z otrokom
- → negativni vpliv na dojenje

Foley idr. 2014; Dekel idr., 2019

# OID 9. Ločitev dojenčka in matere

Ločevanje matere in otroka v dneh po rojstvu je (bil) edinstven pojav v zahodni kulturi,

ki se je z medikaliziranim porodom razširil globalno.

Bivanje novorojenčka v sobi za novorojenčke, ločeno od matere, je (bil) vir stresa z negativnimi posledicami.

# nemoten, dolgotrajen in neprekinjen tesen telesni stik med novorojenčkom in materjo (ter očetom)

- je izjemnega pomena za kratkoročno in dolgoročno zdravje in razvoj otroka

Kennell in Klaus, 1998; Kristoffersen idr., 2016

- omogoča razvoj občutljivih potekov povezovanja med otrokom in materjo oz. starši

Winberg, 2005

- Nemoten stik matere in novorojenčka v prvih štiriindvajsetih urah, še posebno v prvi uri po rojstvu, omogoča in podpira procese ustvarjanja vezi med njima,

Bystrova idr., 2010

laktacije in dojenja,

Moore idr., 2012

ustvarja se za otrokovo kratkoročno in dolgoročno zdravje pomemben mikrobiom

Singh in Mittal, 2019.

- Nevroznanstvena spoznanja:

tesen telesni stik po rojstvu pri sesalcih zadovoljuje osnovne biološke potrebe, ta čas bi lahko predstavljal psihofiziološko 'občutljivo obdobje' za programiranje prihodnjega vedenja

Anderson idr., 2003

kožni stik, angl. *skin to skin*

# ... drugi potencialno obremenjujoči dejavniki v obporodnem obdobju

- neželena nosečnost
  - težave z zanositvijo
  - očetov OIO
  - večje težave v partnerskem odnosu
- ...



# Odstotki udeležencev slovenske raziskave o OIO, ki poročajo o najzgodnejših obremenjujočih izkušnjah - OIĐ

- ! Poročanje po spominu; glede na to, kar vedo od staršev, skrbnikov in/ali njim dostopne podatke

prikazujemo izbrane

- Moja mama je bila resno bolna ali je doživela vojno, izgubila partnerja/moža, doživela nasilje v družini, imela hude finančne težave, dalj časa bivala v bolnišnici **v času nosečnosti z mano.**

Prosimo, označite

- ne
- da
- ne vem

Rezultati naše raziskave

stres matere v nosečnosti 8,2 %



- Moja mama je bila resno bolna ali je doživela vojno, izgubila partnerja/moža, doživela nasilje v družini, imela hude finančne težave, dalj časa bivala v bolnišnici **v prvih treh letih mojega življenja.**

Prosimo, označite

- ne
- da
- ne vem

Rezultati naše raziskave

stres matere v prvih treh letih življenja 10,7 %



- **Moje rojstvo je bilo posebno težko, zapleteno** (npr. po njem so me oživljali, bil je kleščni, vakuumski, nujni carski rez).

Prosimo, označite

- ne
- da
- ne vem

Rezultati naše raziskave

zapleteno rojstvo 10,6 %





- **Kje ste bivali večino časa v prvih dneh po rojstvu?**

Prosimo, označite:

- v porodnišnici v sobi z materjo
- ločeno od matere na oddelku za novorojenčke
- v inkubatorju
- drugo
- ne vem

## Rezultati naše raziskave

- v porodnišnici v sobi z materjo 51,3 %
- ločeno od matere, na oddelku za novorojenčke 20,9 %
- inkubator 3,8 %
- drugo 9,0 %
- ne vem 14,9 %

- **Ste bili do tretjega leta kdaj v bolnišnici nekaj dni brez staršev?**

Prosimo, označite

- ne
- da
- ne vem

Če da, izberite: enkrat /večkrat.

Rezultati naše raziskave o OIO

Do tretjega leta bil/-a vsaj enkrat hospitaliziran/-a brez staršev: **36,9 %**

# Obremenjujoče izkušnje v obdobju dojenčka

...

- lahko razumemo kot znak, da je otrokova pričakovana zmožnost za prilagoditev in razvoj presežena, zato so potrebni večja podpora, pomoč in morebitno zdravljenje
- povečujejo tveganje za duševne in telesne bolezni ter nižjo kakovost življenja kasneje v življenju
- razumevanje obremenjujočih izkušenj v najzgodnejšem obdobju dopolnjuje dosedanje védenje o OIO
- razumevanje OIO omogoča tudi razvoj orodij za zgodnje preprečevanje, prepoznavanje in zdravljenje bolezni

# Obporodna skrb, temelječa (tudi) na razumevanju obremenjujočih izkušenj v otroštvu ...

... in izvorov obremenjujočih izkušenj v obporodnem obdobju

→ vpeljati / krepiti / prilagoditi prakse, zdravstvene storitve

- ki omogočajo razvoj vezi otrok-mama, otrok-oče (varna navezanost)

- ki podpirajo dojenje

- ki omogočajo in podpirajo fiziološke poteke nosečnosti, poroda in poporodnega obdobja

- ki prepoznavajo pomen OIO nosečnice/matere in (bodočega) očeta (različne oblike nasilja, zlorab ...),

posledic (PTSM, tesnoba, depresija, tveganja za težave pri vzpostavljanju vezi z dojenčkom) ...

in jih upoštevajo pri oblikovanju individualizirane oskrbe

Hvala za vašo pozornost.

[zalka.drglin@nijz.si](mailto:zalka.drglin@nijz.si)

